

Jaarverslag 2012

Natuur en Milieufederatie Drenthe
Hertenkamp 6
9401 HL ASSEN
www.nmfdrenthe.nl
telefoon: 0592-311150

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding.....	3
2. Overzicht activiteiten en resultaten 2012	4
2.1. Algemeen	4
2.2. Programma Groen Drenthe	5
2.3. Programma Eco-nomie	8
2.4. Programma Samen Werkt.....	11
3. Programmarekening 2012 in cijfers	13
3.1. Toelichting op programmarekening in cijfers.....	13
3.2. Per programma	13
4. Samenvatting prestaties per speerpunt	16
5. Organisatie, bestuur en financiën.....	25

1. Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag/ de programmarekening 2012 van de Natuur en Milieufederatie Drenthe. We beschrijven hierin onze werkzaamheden en resultaten over het afgelopen jaar. Deze zijn gericht op onze hoofddoelstellingen; bescherming, behoud en ontwikkeling van natuur en landschap, verbetering van de milieukwaliteit en bevordering van duurzame ontwikkeling in de provincie Drenthe.

De stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe is in 1971 opgericht als het provinciale samenwerkingsverband van natuur- en milieuorganisaties in Drenthe. Op dit moment zijn bij ons 39 natuur- en milieuorganisaties aangesloten. Ons bestuur is verantwoordelijk voor het beleid van de organisatie. Hieraan wordt door middel van jaarlijkse werkplannen uitvoering gegeven. Het werkplan van de Natuur en Milieufederatie Drenthe is, rekening houdend met de provinciale subsidie systematiek, vertaald in een *programmabegroting*. Deze begroting vormt mede de basis voor de prestatiesubsidie van de provincie Drenthe.

Ons werk kent een hoofdindeling in drie inhoudelijke programma's: Groen Drenthe, Eco-nomie en Samen Werkt! Groen Drenthe richt zich op onze fysieke omgeving. Bij Eco-nomie staat de mens en zijn gedrag centraal. Dit programma sluit aan bij het toenemende belang van integratie van natuur en milieu met andere werkvelden. Onze taken met betrekking tot provinciale samenwerking en communicatie over natuur, milieu en landschap hebben we samengebracht in het programma Samen Werkt!

De drie programma's zijn in de programmabegroting uitgewerkt in 38 verschillende activiteiten en projecten.

De resultaten van ons werk in 2012 wordt in deze programmarekening beschreven. De financiële verantwoording van de verschillende programma's is ook terug te vinden in onze jaarrekening 2012. Voor verschillende projecten worden daarnaast nog afzonderlijke verslagen opgesteld die dienen ter verantwoording naar verschillende subsidiegevers.

Leeswijzer

Deze programmarekening bestaat uit drie hoofdonderdelen. We beschrijven als eerste de uitgevoerde activiteiten en behaalde resultaten. Vervolgens komen de cijfers, het overzicht en de verantwoording van de uren en kosten. Tot slot geven we een compact totaaloverzicht van de geleverde prestaties en producten.

Alle projecten worden ook afzonderlijk met een verslag afgerond. Deze verslagen geven een nog completer en vollediger overzicht van ons werk, maar zijn vanwege de totale omvang niet in deze programmarekening opgenomen.

2. Overzicht activiteiten en resultaten 2012

2.1. Algemeen

De Natuur en Milieufederatie Drenthe kijkt terug op een productief jaar. Ondanks de economische crisis, die ook in ons werkveld duidelijk voelbaar is, zijn we erin geslaagd om veel van onze voorgenomen projecten en activiteiten uit te voeren en daarmee een zichtbare en betekenisvolle bijdrage te leveren aan een groen en duurzaam Drenthe. Het was ook een dynamisch jaar waarin een groot beroep werd gedaan op de flexibiliteit van de organisatie en haar medewerkers. We passen ons aan de veranderde omstandigheden aan en hebben stevig geïnvesteerd in nieuwe vormen van samenwerking met partijen die op hun eigen manier en met eigen middelen een bijdrage leveren aan de verduurzaming van Drenthe.

Onze programmabegroting voor 2012 was de eerste die is gebaseerd op de nieuwe beleidsvisie van de Natuur en Milieufederatie Drenthe (vastgesteld in mei 2011). Dit heeft zich onder andere vertaald in een werkindeling in drie programma's en een explicietere keuze voor speerpunten binnen die programma's. Daarnaast is er ook gekozen voor meer focus en flexibiliteit. De resultaten van deze nieuwe manier van werken zijn hieronder per programma weergegeven.

Enkele Highlights uit ons werk in 2012

- Omarming Groen Manifest tot breed gedragen provinciale inzet voor de ruimtelijke inrichting van Drenthe
- Voldoende middelen voor beheer van bestaande natuur; natuurontwikkeling weer langzaam vooruit.
- Herijking EHS in goed overleg met Drentse partners invulling gegeven.
- Succesvolle toepassing Natuurlijke Recreatie in twee gebieden; Leekstermeer uit jarenlange impasse.
- Landschappelijke aanpak schaalvergroting melkveehouderij en inpassing bedrijventerreinen samen met bedrijfsleven en gemeenten praktijkgericht inhoud gegeven.
- Provinciebreed bijgedragen aan behoud en versterking Drentse kernkwaliteiten en 'uitnodigingsplanologie' in samenwerking met inwoners.
- Uitrol van energiebesparing van onderop via een wijkgerichte aanpak, samen met gemeenten.
- Ons servicepunt en landelijke netwerk Lokale Energie dragen bij aan de sterke opmars van lokale energiecorporaties die een meer decentrale energieopwekking stimuleren
- De Nacht van de Nacht scoort met 23 activiteiten en 1.200 Drentse bezoekers. Licht en duisternismaatregelen worden op meer plekken 'zichtbaar'.
- Ruim 5.000 deelnemers aan het brede scala van activiteiten
- Prettige en effectieve provinciale samenwerking met tal van partijen en versterking banden met bedrijfsleven

2.2. Programma Groen Drenthe

Met onze activiteiten en projecten in het kader van het programma Groen Drenthe zetten we ons in voor een groene provincie met een rijke natuur, gevarieerde landschappen en een duurzame ruimtelijke kwaliteit. Het programma kent de volgende speerpunten:

- Adviseren, stimuleren en innoveren
- Kwaliteiten van het Drentse landschap
- Slim ruimtegebruik
- Gezonde natuur.

De resultaten van ons werk in 2012 worden hierna per speerpunt samengevat.

Adviseren, stimuleren en innoveren

Een kernactiviteit van de NMF Drenthe is het leveren van vroegtijdige en deskundige inbreng in relevante beleids- en planvormingsprocessen, met als uiteindelijk doel het behouden en/of ontwikkelen van natuur-, milieu- en landschapskwaliteit. Met name in het kader van het (provinciale) natuur- en gebiedenbeleid en in het kader van de ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit hebben we in 2012 op vele plekken deze inbreng geleverd. Op provinciaal niveau gebeurde dit onder andere binnen de Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving (AFLO) en de commissie Landelijk Gebied (CLG). Enkele in het oog springende resultaten van onze inbreng zijn:

- De aanpassing van de EHS-kaart in de Provinciale Omgevingsverordening en het Natuurbeheerplan, conform het advies dat we samen met de terreinbeherende organisaties en LTO Noord (op basis van het 'Groenmanifest') hebben opgesteld en besproken met de ambtelijke werkgroep van de CLG. In 2013 wordt hierover het definitieve besluit genomen.
- De vertaling van het onderdeel 'Ammoniak' uit het Groenmanifest naar een door GS vastgestelde provinciale beleidsregel. Het advies dat wij samen met LTO-Noord hebben gegeven is hiervoor een belangrijke basis geweest.
- RWE neemt maatregelen om de extra stikstofdepositie als gevolg van de nieuwe kolengestookte elektriciteitscentrale, op het Natura2000-gebied Drentsche Aa, weg te nemen. Dit is het directe resultaat van onze zienswijze (samen ingediend met Het Drentse Landschap) in het kader van de Natuurbeschermingswetvergunning voor de RWE-centrale in de Eemshaven.
- De kennis die door ons in samenwerking met de terreinbeherende organisaties is ingebracht in het proces rondom de provinciale gebiedsagenda's heeft geleid tot aanvullingen en aanpassingen waarmee natuur- en landschapsbelangen beter geborgd zijn in die agenda's.

Ook als op het gemeentelijke niveau hebben we onze inbreng geleverd. Veelal is dat gebeurd door middel van reacties, zienswijzen en adviezen in het kader van (voorgenomen) ruimtelijke ontwikkelingen waarbij natuur, milieu- en landschapsbelangen in het geding waren. Bij zes ruimtelijke plannen / ontwikkelingen is daarbij de inbreng (ook) geleverd door de door ons geïnitieerde en ondersteunde 'lokale netwerken Ruimtelijke kwaliteit'. Tweehonderddertig mensen, verdeeld over 12 gemeenten, nemen deel aan deze netwerken. Intensivering van onze communicatie met de 12 netwerken heeft geleid tot meer (inter)activiteit en kennisdeling, zowel lokaal als provinciaal. De mate van activiteit binnen het netwerk blijft logischerwijs wel sterk samenhangen met de hoeveelheid en aard van lokale ruimtelijke ontwikkelingen.

Verder hebben we een nieuw projectinitiatief kunnen ontwikkelen. Dit betrof de ontwikkelingsvisie Wittermarke die wij samen met Het Drentse Landschap hebben opgesteld. Deze visie biedt een leidraad voor versterking van het Witterveld in combinatie met de stadsrandontwikkeling van Assen.

Kwaliteiten van het Drentse landschap

In 2012 zijn met name de impact op het landschap van de schaalvergroting in de melkveehouderij en de groei van de (lokale) duurzame energieopwekking, ontwikkelingen die onze aandacht en inzet hebben gevraagd in het kader van landschapskwaliteit. Daarnaast is het project 'landschappelijke inpassing bedrijventerreinen', dat is gestart in 2010, dit jaar afgerond met een positief eindresultaat.

Samen met LTO Noord hebben we ons ingespannen om de in 2011 ontwikkelde 'Drentse aanpak' voor de schaalvergroting in de melkveehouderij te 'beproeven'.

Dit heeft geleid tot initiatieven in vier verschillende gemeenten, gekoppeld aan de (ruimtelijke) planvormingsprocessen die daar actueel waren:

- Aa en Hunze: in verband met het bestemmingsplan buitengebied dat in voorbereiding is, is een juridische uitwerking gemaakt van de aanpak die op meerdere momenten is ingebracht, zowel ambtelijk als politiek-bestuurlijk. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een flinke bijstelling van de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan op het punt van de schaalvergroting in de melkveehouderij.
- De Wolden is in 2012 gestart met de voorbereiding van een landschappelijk ontwikkelingskader (LOK). Door middel van ambtelijk overleg en deelname aan de door de gemeente ingestelde klankbordgroep zijn daarbij de uitgangspunten van de Drentse aanpak voor de schaalvergroting nadrukkelijk meegenomen en (deels) vertaald naar het LOK.
- Met het kwaliteitsteam van de gemeente Midden-Drenthe zijn ervaringen uitgewisseld over de aanpak.
- Met de gemeente Emmen zijn gesprekken gevoerd over de aanpak om te verkennen op welke manier die vertaald zou kunnen worden binnen de gemeente.

Wat betreft de ruimtelijke impact van het toenemende aantal installaties voor de lokale opwekking van duurzame energie is onze volle aandacht uitgegaan naar de plannen voor windparken in de Veenkoloniën. Onze inzet is daarbij steeds sterk gericht geweest op het betrekken van bewoners bij het realiseren van de windopgave. Daarvoor is op verschillende niveaus (lokaal, provinciaal, landelijk) gesproken met stakeholders, zijn zienswijzen ingediend in het kader van overheidsplannen en is een inhoudelijke bijdrage geleverd in debatten, charettes en werkbijeenkomsten. Het resultaat van al die inspanningen is dat er in toenemende mate aandacht is voor het belang van lokale inbreng in de planvorming rondom de windparken. De uitwerking van de windopgave krijgt in 2013 een vervolg.

Het voornemen om ook bij te dragen aan de landschappelijke inpassing van een zonnecentrale is dit jaar niet gerealiseerd. Voor het door ons ontwikkelde projectinitiatief hebben we nog geen cofinanciering gevonden. Wel hebben we door middel van een zienswijze op het ontwerp-bestemmingsplan Borger-Odoorn aandacht gevraagd voor een goede ruimtelijke inpassing van de zonnecentrale in Tweede Exlooërmond (locatie Zuiderdiep 158). Naar aanleiding van die zienswijze is de maximale bouwhoogte van de zonnepanelen verlaagd van 4 naar 3 meter.

Het onder de aandacht brengen van de bijzondere kwaliteiten van het Drentse landschap bij het grote publiek, om daarmee ook meer draagvlak te creëren voor maatregelen, heeft in 2012 invulling gekregen door het realiseren van- en invulling geven aan een specifiek kanaal voor 'Groene Routes' binnen AnnoDrenthe.nu; een applicatie van het Drents Archief. Samen met diverse andere organisaties zijn we erin geslaagd om op deze manier maar liefst 13 verschillende, nieuwe groene routes te ontsluiten en beschikbaar te maken voor het grote publiek. In de loop van het jaar zijn die routes ook al 248 keer gedownload.

Met de organisatie van de 'Nacht van de Nacht' (8^e editie) en de 'Dag van Stille' is aandacht gegenereerd voor twee specifieke kernkwaliteiten van Drenthe (Duisternis en Stille). Beide evenementen zijn weer beter bezocht dan vorig jaar en uit de evaluaties blijkt dat men de activiteiten die zijn georganiseerd zeer goed waardeert. Dit blijkt ook uit het sterk gestegen aantal mensen dat heeft aangegeven door ons geïnformeerd te willen (blijven) worden over beide thema's. In het kader van dit werk is ook verkend welke concrete maatregelen mogelijk zijn om stille en duisternis in het Drentsche Aa-gebied verder te bevorderen. De uitkomsten hiervan zijn vastgelegd in een discussienota die met verschillende stakeholders is besproken, met de inzet om in 2013 tot uitvoering te komen van de maatregelen waarvoor het draagvlak en de (technische) mogelijkheden aanwezig zijn.

De landschappelijke inpassing van twee bedrijventerreinen (De Westerd, Peize en Vogelshemweg, Gasselternijveen is in 2012 werkelijkheid geworden. Voor een derde bedrijventerrein (Schoonoord) is het planvormingsproces met bijdragen van omwonenden en ondernemers afgerond. De uitvoering is echter opgeschort tot het moment dat de nog lege kavels op het terrein worden uitgegeven.

De resultaten van- en ervaringen met het project zijn vastgelegd in een publicatie die in mei 2013 wordt gepresenteerd.

Slim ruimtegebruik

Binnen het speerpunt Slim ruimtegebruik werken we aan mogelijkheden om de kwaliteiten van natuur en landschap te versterken door aan te sluiten bij integrale planprocessen en ontwikkelingen in het landelijke gebied. Die mogelijkheden zagen we in 2012 met name rondom Natuurlijke Recreatie, innovatie van het (grond)waterbeleid en de uitwerking van de gebiedsagenda's door de provincie.

Met Natuurlijke Recreatie is o.a. aangesloten bij het initiatief voor het opstellen van een ontwikkelingsperspectief voor Assen zuidwest, voortkomend uit een afspraak die in 2011 is gemaakt in het TT-convenant.

Samen met de natuur- en recreatiesector is gewerkt aan het opstellen van een ontwikkelingsperspectief natuurlijke recreatie voor de zuidwestrand van Assen. Daarbij lag de focus op dagrecreatie en de (potentiële) functie van het gebied als recreatief uitlooph gebied. Het eindrapport is begin 2013 afgerond en aangeboden aan de gemeente Assen, de provincie en het Recreatieschap Drenthe. Verder is samen met groot aantal partijen uitvoering gegeven aan de ontwikkelingsvisie voor het Leekstermeergebied.

In het kader van het (grond)waterbeleid zijn we op drie fronten actief geweest: het Hunzegebied, water vasthouden op landbouwgrond en het projectgebied Uffelte- Ruinen. In alle drie gevallen sloten wij aan bij relevante processen en actuele ontwikkelingen.

Aan de door ons aangekondigde 'Wateragenda voor de Hunze' geven we samen met Het Drentse Landschap uitwerking in de vorm van een nieuwe ontwikkelingsvisie voor het stroomgebied. In 2012 hebben we hiervoor de inhoudelijke basis gelegd. Deze zullen we in de loop van 2013 met gebiedspartners nader bespreken en vervolgens breed presenteren.

Het Waterschap Hunze en Aa's bleek zeer geïnteresseerd in een door ons aangeboden plan om een 'kansenkaart' te gaan maken met de potenties voor het vasthouden van water op landbouwgrond. Dit zal nu samen met het waterschap en LTO-Noord verder worden uitgewerkt.

In 2012 werden voor het gebied Uffelte-Ruinen een concept-startovereenkomst en een intentieverklaring getekend. Wij hebben samen met de terreinbeherende organisaties bijdragen geleverd aan dit gebiedsproces, o.a. door aanlevering van een visie op natuurontwikkeling in combinatie met waterberging. Ons pleidooi voor het realiseren van een robuust bergingsgebied waarin natuur en waterberging worden gecombineerd heeft een duidelijk plek gekregen dit proces.

Gezonde natuur

Het vergroten van het bestuurlijke- en maatschappelijke draagvlak voor het provinciale natuurbeleid en de financiering heeft in ook in 2013 onze volle aandacht gevraagd.

De gezamenlijke inzet van de natuurorganisaties, in Drenthe o.a. vertaald in de campagne Warm Lopen voor de natuur, heeft uiteindelijk goede vruchten afgeworpen. Het natuurbeleid is terug op de agenda en het nieuwe kabinet heeft een aantal bezuinigingen teruggedraaid. De Drentse lobby die we hiervoor in 2012 in nauwe samenwerking met de terreinbeherende organisaties op touw hebben gezet, is er sterk op gericht geweest om een breed publiek te betrekken bij en bestuurlijk draagvlak te verkrijgen voor de inzet van eigen Drentse middelen voor de uitvoering van het natuurbeleid. Deze inzet heeft er mede aan bijgedragen dat Provinciale Staten in november hebben besloten om tot en met 2015 twee miljoen euro per jaar te reserveren voor de ontwikkelopgave van natuur op basis van het Groenmanifest. Dit betekent ook dat het Drentse natuurbeleid nu weer in de stand 'langzaam voorwaarts' gezet kan worden.

Met het oog op het behouden en vergroten van het maatschappelijke draagvlak voor en betrokkenheid bij het provinciale natuurbeleid en de financiering daarvan, hebben we ca. 400 betrokkenen bij natuur in Drenthe regelmatig via digitale nieuwsberichten geïnformeerd over de stand van zaken.

In samenwerking met de provincie, de vier waterschappen en Stichting Het Drents Landschap is aan het project Beeldschoon water in 2012 een bijzonder vervolg gegeven, gericht op het aanspreken van een nieuwe doelgroep: middelbare scholieren en hun ouders.

Aan scholieren van 4 middelbare scholen hebben we gevraagd om (onder begeleiding) de effecten van diverse maatregelen die zijn genomen in het kader van de Kader Richtlijn Water letterlijk in beeld te brengen. Daarmee is een bijdrage geleverd aan de evaluatie. Het project heeft bovendien veel beelden opgeleverd waarmee op laagdrempelige wijze kan worden gecommuniceerd over de maatregelen gericht op verbetering van de waterkwaliteit.

2.3. Programma Eco-nomie

In het programma Eco-nomie staat het verbinden van economie en ecologie centraal. Spaarzaam gebruik van grondstoffen, de verduurzaming van onze energievoorziening en inzet op energiebesparing sluiten aan bij de kansen die innovatie en economische hervormingen bieden.

Adviseren, stimuleren en innoveren

In 2012 is met de Natuur en Milieufederatie Groningen, MKB Noord en VNO/NCW Noord een overleg/samenwerkingsverband gestart, gericht op een gezamenlijke werkagenda met werkgevers op het gebied van duurzaam ondernemen. Met de noordelijke natuur- en milieufederaties is voor dit overleg een werkagenda opgesteld, waarin een eerste richting is gegeven aan de mogelijkheden voor een noordelijke samenwerking rondom het thema duurzame economie.'

Binnen dit programma willen we een gesprekspartner zijn voor het Drentse bedrijfsleven en bijdragen aan oplossingen in belangrijke / complexe milieudossiers. Afgelopen jaar heeft dat o.a. invulling gekregen door:

- Deelname aan- en advisering over het uitvoeringsprogramma TT-convenant
- Deelname aan- en advisering over de uitvoering van het Akkoord van Wijster
- Advisering over de vergistingsinstallatie in Coevorden
- Inbreng in de opstelling van de Agro-agenda

Daarnaast hebben we op verschillende momenten inbreng geleverd en adviezen uitgebracht in het kader van de 'Noordervisie'; een door de provincie gestart proces, gericht op het ontwikkelen van een nieuwe noordelijke ruimtelijk-economische visie voor de middellange en lange termijn die, voor betrokken partijen een uitdaging vormt voor samenwerking aan duurzame regionale ontwikkeling.

Een tweede belangrijke doelstelling binnen het programma Economie is het vergroten van draagvlak onder inwoners van Drenthe voor een duurzaam energie- en klimaatbeleid. Samen met onze noordelijke collega's en partners hebben we onze visie op het noordelijke klimaatbeleid gepresenteerd (het Noordelijk Klimaatperspectief'). De belangrijkste conclusies uit dit rapport zijn bijna een jaar later ook door de Noordelijke Rekenkamer onderschreven. Draagvlak onder inwoners vormt een belangrijke en sterk onderschatte succesfactor voor het beleid. Met een enquête en publieksdebat hebben we daar binnen dit project vorm aan gegeven. Via een interactieve module op onze website www.noordelijkklimaatperspectief.nl kunnen inwoners van Noord-Nederland nu ook aan een eigen energiescenario bouwen. Op deze manier krijgen ze meer inzicht in de te maken keuzes en effecten. Samen met de andere natuur- en milieufederaties hebben we in januari 2012 het magazine CO2-ambitie uitgebracht en gepresenteerd. Hierin is onder andere een ranglijst met de grootste CO2-uitstoters in de verschillende provincies (en dus ook Drenthe) opgenomen.

Energiebesparing laten leven

Met de projecten in het kader van het speerpunt 'energiebesparing laten leven' geven we nieuwe impulsen aan energiebesparing. Dat doen we door activiteiten die een voorbeeldfunctie hebben en zorgen voor een substantiële vermindering van de CO2-uitstoot.

Met het project 'Bespaar' hebben we aan bovenstaande doelstelling invulling gegeven door ons te richten op de aanpak van de Grasdrogerij Ruinerwold. Uit een analyse in 2011 was gebleken dat dit bedrijf op Drentse schaal een relatief grote bijdrage levert aan de CO2-uitstoot als gevolg van verouderde processen en installaties. Dit werd bevestigd door een door ons geïnitieerd en begeleid vervolgonderzoek door de Wetenschapswinkel van de RUG. Eerder bleek al dat er goede kansen liggen om deze uitstoot sterk te verminderen door in te zetten op innovatie van het proces en

koppeling aan restwarmte van Attero. Om dit ook werkelijk in gang te zetten zijn gesprekken gevoerd met de provincie, Attero en de grasdrogerij. Hoewel onze inzet goed werd ontvangen, is er nog geen uitzicht op concrete vervolgstappen en maatregelen. Een veel te lage kolenprijs is hiervoor een belangrijke reden. Wij leggen ons hier - gezien de enorme uitstoot - niet bij neer. We richten ons nu op het realiseren van 'grasraffinage' in Drenthe als alternatief voor grasdroging.

Daarbij wordt gras ingezet als bio-grondstof waarbij een veel lagere uitstoot van CO₂ ontstaat dan wanneer het gedroogd wordt. Eind 2012 hebben we meerdere partijen hiervoor weten te enthousiasmeren, zodat het in 2013 verder kan worden opgepakt.

Om energiebesparing te laten leven brengen we de mogelijkheden hiertoe op een zo praktisch mogelijke en aansprekende wijze 'dichtbij de mensen'. Met als uiteindelijke doelstelling om in 2014 tenminste 5.000 Drentse inwoners te hebben verbonden aan energiebesparing. Onze activiteiten in het kader van het 'Bespaarschaap' en de 'Energieke Wij(k)aanpak hebben in 2012 hieraan een grote bijdrage geleverd, doordat een relatief grote groep mensen in is beweging gebracht. Aan het 'Bespaarschaap', een zeer laagdrempelige campagne waarmee we deelnemers belonen voor maatregelen om energie te besparen in het huishouden, hebben in de loop van het jaar zo'n 600 tot 700 mensen deelgenomen. Het blijkt moeilijk te zijn bedrijfssponsors voor gezamenlijke energiebesparing te interesseren, maar we hebben uiteindelijk met beperkte middelen een prima aantal deelnemers met behulp van social media en onze website aan deze campagne verbonden. De door ons ontwikkelde en uitgedragen 'energieke (w)ijkpak' is in de loop van 2012 steeds meer aangeslagen bij de gemeenten in Drenthe, na een eerste succesvolle uitvoering in de wijk Ameltherhout (Assen). Zo is in Westlaren (Tynaarlo) een succesvol project uitgevoerd en heeft Assen de wijkaanpak ook in vier andere wijken uitgezet. Hoogeveen en Westerveld hebben uitgesproken volgend jaar te gaan starten en de gemeente Aa en Hunze zag goede mogelijkheden door een koppeling aan hun jaar van de duurzaamheid in 2013. Met de wij(k)aanpak zetten we wijkbewoners in beweging om eerst gezamenlijk mogelijke energiebesparingsmaatregelen in beeld te brengen en die vervolgens zoveel mogelijk met elkaar te realiseren.

Duurzame energie van twee kanten

Drenthe moet zijn steentje bijdragen aan de landelijke- en noordelijke doelstelling om in 2020 14% van de energievoorziening duurzaam te laten zijn. Lokale initiatieven 'van onderop' kunnen hieraan een zeer belangrijke bijdrage leveren. In 2012 hebben we daaraan een flinke impuls gegeven door onze activiteiten in het kader van het 'Servicepunt lokale initiatieven duurzame energie', acties gericht op het promoten van zonnepanelen en het ondersteunen/stimuleren van burgerinitiatieven in de gemeenten in de Veenkoloniën.

De oprichting van ons Servicepunt voor lokale duurzame initiatieven is een schot in de roos gebleken. Het door het door het Servicepunt opgerichte netwerk voor lokale energie-initiatieven in Drenthe is in 2012 gegroeid van 11 naar 35 actieve lokale initiatieven. Vanuit het servicepunt is ondersteuning geleverd bij drie uitvoeringsplannen, zijn met 10 initiatieven individuele gesprekken gevoerd en bieden we 4 initiatieven structurele ondersteuning. Er zijn 5 zeer goed bezochte bijeenkomsten/excursies georganiseerd waarop de deelnemers kennis deelden en elkaar verder hebben geholpen en gestimuleerd. Door presentaties op verschillende lokale '(energie)markten' en informatiebijeenkomsten kreeg het servicepunt brede bekendheid en weten (nieuwe) initiatieven het goed te vinden. Tijdens de 'Prinsessendag' zijn lokale energie-initiatieven ook gepresenteerd aan Drentse gemeentebestuurders. Al deze activiteiten tezamen zorgen voor een flinke stap richting het realiseren van ons programmadoelstelling: 5-10 lokale projecten gericht op de opwekking van duurzame energie in dorpen, op initiatief van bewoners.

Door middel van twee grote publieksactiviteiten en de uitgave van een flyer 'Zonnepanelen aanschaffen' hebben we de aanschaf van zonnecellen door inwoners gepromoot. De Zonnemarkt in Assen trok zo'n 700 belangstellenden en onze Zonnestand op de energiemarkt in Hooghalen zo'n 300. Daarnaast hebben we door middel van het ondersteunen van het zonneproject van Parkmanagement Noordenveld en advisering bij het zonneproject van Meppelenergie de voordelen en (on)mogelijkheden van gezamenlijke inkoop van zonnecellen voor het voetlicht gebracht.

Het project 'Naar meer gedragen windenergie', gericht op het vergroten van burgerparticipatie bij de realisering van de windopgave in de Veenkoloniën, is in de loop van het jaar in overleg met de provincie omgezet naar het project 'Veenenergie'. Daarbij richten we ons met name op een positiever maatschappelijk debat over- c.q. de beweging naar een meer gedragen visie en maatregelenpakket voor een duurzame energievoorziening in de Veenkoloniën. Om de mogelijkheden hiertoe duidelijk te maken is voor de vier gemeenten het actuele energieverbruik in beeld gebracht en gespecificeerd per 'sector'. Mede op basis hiervan zijn stakeholderessies georganiseerd, en een werksessie over participatie en draagvlak. Op basis van een drieluik bestaande uit het energiebeeld, de top 3 van bespaarmogelijkheden en duurzame opwekking en een concreet actieprogramma gaan we in 2013 het gebied in.

Duurzaam produceren en consumeren

Binnen dit speerpunt richten we ons op het creëren en bijeenbrengen van een zo groot mogelijke Drentse voorhoede die zich richt op duurzaam ondernemen en duurzame innovatie. Hoe groter en zichtbaarder deze groep wordt, hoe groter hun voorbeeldfunctie. Verschillende activiteiten hebben ertoe geleid dat we het netwerk voor duurzaam ondernemen in Drenthe verder hebben uitgebreid:

- Door gerichte werving en toenemende bekendheid is het aantal duurzame initiatieven op de Duurzame initiatievenkaart vergroot van 38 naar 80. Door bovendien de kaart ook in te richten voor initiatieven in Groningen en Friesland is het bereik aanzienlijk vergroot.
- Het initiëren, bekendmaken en actief houden van een LinkedIn-groep 'Duurzame initiatieven', waardoor kennis, discussies en nieuwtjes met betrekking tot duurzaam ondernemen kunnen worden gebrachd en gevolgd. Inmiddels zijn 145 personen lid geworden van de groep en vinden er met regelmaat interessante discussies plaats over duurzame ontwikkelingen / innovaties in Drenthe.
- Het door ons uitgegeven tijdschrift 'DOEN' voor Duurzaam Ondernemen in Drenthe is 4 keer uitgegeven en verspreid onder ruim 7.000 bedrijven in Drenthe.
- Er zijn drie bijeenkomsten georganiseerd voor verschillende doelgroepen, die in het teken stonden van (aspecten van) duurzaam ondernemen.

Het al langer lopende innovatieproject (sinds 2010) Hennep to House (H2H) is dit jaar door ons afgerond.. Onze activiteiten hebben zich in 2012 vooral gericht op de afronding van een internationaal innovatieonderzoek naar de verbetermogelijkheden van het product hennepisolatie en het organiseren van kennisdeling over bouwen met hennepvezels. Een grootschalige marktpenetratie van het huidige hennepisolatieproduct in de reguliere bouw in Noord-Nederland valt niet te verwachten, zo blijkt uit de marktanalyse die in het kader van het project is uitgevoerd. Toepassing door particuliere bouwers en renovatieprojecten door woningcorporaties heeft duidelijk wel potentie.

Naast de isolatiematten op basis van hennep is in het kader van het project H2H ook het voor de Nederlandse markt relatief nieuwe product 'Hempcrete' onder de aandacht gebracht. Dit is een mengsel van kalkmortel en hennephout en wordt gebruikt voor de bouw van muren (in houtskeletbouw). Specialisten uit Engeland en Ierland hebben tijdens de workshop 35 mensen geïnformeerd en enthousiast gemaakt voor de praktische toepassing van Hempcrete bij woningbouw.

Ten aanzien van duurzaam consumeren richten we ons met name op het interesseren van Drentse inwoners voor (Drentse) duurzame producten en het delen van hun ervaringen hiermee. Met de Proeftuin schoner vervoer hebben we ons met name gericht op de promotie van duurzame mobiliteit. We hebben Drentse 'mobilisten' geïnspireerd te kiezen voor schonere mobiliteit door het zichtbaar maken van succesvolle alternatieven. Via een roadshow langs verschillende plekken in Drenthe hebben we mensen kennis laten maken met de verschillende schonere vervoersmogelijkheden. Deze roadshow is op vijf verschillende locaties in Drenthe ingericht. Voor het invullen van de proeftuin is samengewerkt met diverse partners, waaronder Energy Expo, ANWB, Fietsersbond, NIV, een mobiele fietsenmaker en lokale aanbieders van schonere vervoermiddelen. Daarmee is ook een samenwerkingsplatform geïnitieerd, waar aanbieders elkaar kunnen ontmoeten. De dealers waren positief over de opzet van het project en over het gezamenlijk presenteren van de mogelijkheden.

2.4. Programma Samen Werkt

De NMF Drenthe draagt met het programma Samen Werkt zorg voor het ondersteunen en met elkaar verbinden van inwoners en organisaties die zich inzetten voor natuur, milieu en duurzame ontwikkelingen. Speerpunten zijn daarbij het investeren in provinciebrede netwerken, het versterken van onze dienstverlening en het verbinden en zichtbaar maken van alle Drentse initiatieven, acties en resultaten. Verder spelen we een belangrijke rol in de nieuwsvoorziening en opinievorming over provinciale natuur- en milieu-informatie.

Het natuur en milieunetwerk

Ons natuur- en milieunetwerk bestaat in de eerste plaats uit de vrijwilligers die actief zijn bij de ruim zeventig lokale natuur- en milieugroepen in Drenthe. Negenendertig van deze groepen zijn ook bij ons aangesloten en leveren op deze wijze ook een bijdrage aan ons beleid. In 2012 hebben we met deze groepen vorm gegeven aan een gezamenlijke werkagenda. Eén onderwerp uit die agenda is provinciebreed opgepakt, op basis van belangstelling in het veld. Dit betrof het thema 'energie in het landelijk gebied', dat tevens gekozen is tot het provinciale thema voor onze jaarlijkse netwerkdag. Deze themabijeenkomst werd door 55 mensen bezocht en, zoals bleek uit een direct na afloop gehouden digitale enquête, goed gewaardeerd.

In de tweede helft van 2012 zijn we gestart met overleg met gemeenten over een meer gezamenlijk werkprogramma voor duurzame ontwikkeling op lokaal niveau. Een aantal verkennende gesprekken heeft plaatsgevonden. Door een gecombineerde en geprogrammeerde inzet van gemeenten en groepen kunnen wij meer bereiken. In 2013 zal dat een verdere invulling gaan krijgen.

In samenwerking met alle natuur- en milieufederaties en het radioprogramma Vara's Vroege Vogels is in 2012 de 'Pluk van de Petteflet-prijs' ontwikkeld. Deze natuur- en landschapsprijs is voor een persoon of initiatiefgroep die zich concreet inzet voor natuur en landschap. Ook in Drenthe is een voorronde gehouden.

Op verzoek van en samen met Drentse raadsleden hebben we een Prinsessendag georganiseerd die geheel in het teken stond van duurzame ontwikkeling. Raadsleden van vrijwel alle gemeenten nemen deel aan dit programma waarin verschillende thema's en actiemogelijkheden de revue passeerden.

Naast het samenwerken met 'groepen' werken we ook aan het verbinden van zoveel mogelijk individuen aan de NMF Drenthe. Als resultaat van onze communicatie- en wervingsactiviteiten is in 2012 het aantal (in de database) vastgelegde individuele contacten gestegen naar ca. 4.000, overeenkomstig de voor 2012 geformuleerde doelstelling. Daarbij tellen we ook onze nieuwe Facebookfans en volgers op Twitter, aangezien we vooral hebben geïnvesteerd in het ontwikkelen en uitvoeren van een effectieve social media-strategie.

Serviceverlening en activering

Met name met de inzet van 'De Groene Peiler' activeren we onze achterban om mee te denken over en te werken aan onze projecten. Aan drie peilingen die we hebben uitgezet is gemiddeld door zo'n 400 panelleden deelgenomen en in alle gevallen bleek er veel interesse te zijn voor meer informatie en deelname aan vervolgactiviteiten:

- 132 deelnemers aan de energie enquête meldden zich aan voor een nieuwsbrief specifiek over duurzame energie en kregen ook een uitnodiging voor de zonnemarkt in Assen.
- 127 deelnemers aan de enquête over de Ruimtelijke economische visie voor Noord-Nederland meldden zich aan voor vervolgbijeenkomsten en 82 daarvan hadden interesse voor deelname aan een meedenkgroep.
- 179 deelnemers aan een peiling over Duisternis en Stilte gaven aan de nieuwsbrief over stilte te willen en/of werden 'Vriend van de Nacht van de Nacht' (134).

De Groene Peiler is daarmee opnieuw een goed middel gebleken om mensen actief te betrekken bij onze projecten en activiteiten.

In het najaar zijn we gestart met het organiseren van het **Festival Groen Drenthe**. Met het festival willen we zoveel mogelijk partijen waarmee we samenwerken, samenbrengen en verleiden om samen met ons verdere invulling te geven aan de verduurzaming van Drenthe. We hebben mensen en organisaties geënthousiasmeerd om aan het festival een bijdrage te leveren. Dit leverde naast leuke toegezegde bijdragen ook nieuwe mogelijkheden voor samenwerking in de toekomst op. Onze ambitie daarbij is samen met onze samenwerkingspartners te komen tot een cultureel en creatief programma met aansprekende en verrassende activiteiten. Het Festival heeft in maart 2013 plaatsgevonden.

Groene nieuwsvoorziening

De twee belangrijkste 'kanalen' waarlangs wij het groene nieuws naar buiten brengen zijn onze digitale nieuwsbrief 'Ziezo' en de 'Groene Agenda'. Beide zijn uitgebracht om onze achterban, de pers en andere geïnteresseerden te informeren, waarbij de focus ligt op onze eigen (samenwerkings-)projecten en activiteiten. In 2012 hebben we onze nieuwsvoorziening intern en extern geëvalueerd en verbeterd. Op verzoek van velen, is er nu ook ruimte voor nieuws van anderen in de Ziezo!. Daarnaast hebben we een rubriek toegevoegd voor actuele achtergronden en opinie. Nieuws- en persberichten hebben we bovendien dynamischer en actueler gemaakt, door deze in een continu proces op de website te plaatsen. Effect van deze veranderingen is een actuelere nieuwsvoorziening en meer verkeer naar de website. Daarnaast is de nieuwsbrief aantrekkelijker door duidelijkere opinie/achtergrond artikelen, een activiteitenoverzicht, nieuwsartikelen én ruimte voor nieuws van anderen.

De Groene Agenda geeft een totaaloverzicht van alle groene publieksactiviteiten in Drenthe en is elke twee weken uitgebracht. Het aantal abonnees van de Groene Agenda is uitgegroeid van 300 naar bijna 400 abonnees.

Onze kennis en ervaring met (de strategische inzet van) social media hebben we verder uitgebouwd d.m.v. scholing en het opdoen van praktische ervaring. Met onze toegenomen inzichten kunnen we effectiever en efficiënter nieuwe individuen en netwerken aanspreken, waarbij we LinkedIn, Twitter en/of Facebook gebruiken als platforms.

De NMF Drenthe bestond in 2012 40 jaar. Aan het begin van het jaar hebben we hier aandacht aan besteed via een bloemzadenactie. Ruim 1.000 bloemzadenzakjes werden uitgereikt aan inwoners van Drenthe onder het motto: 'Geef Drenthe Kleur'. Deze bloemzaden zijn via vele kanalen verspreid en uitgedeeld tijdens bijeenkomsten.

Verzorgen samenwerking groene organisaties

De NMF Drenthe speelt een belangrijke rol in het afstemmen van de activiteiten van de verschillende groene organisaties en in een zo efficiënt mogelijke verdeling van het natuurbeschermingswerk. Dat doen we onder meer via het natuurbeschermingsoverleg, dat door ons wordt georganiseerd en voorgezeten.

In 2012 hebben we het natuurbeschermingsoverleg tien keer georganiseerd en via een excursie naar een aantal Drentse natuurgebieden de samenwerking en kennis versterkt. Naast de NMF Drenthe nemen Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, het IVN Consulentenschap en de provincie aan het overleg deel. Belangrijke terugkerende onderwerpen waren dit jaar het natuurbeleid en de financiering daarvan en de ruimtelijke ordening. Ook heeft afstemming plaatsgevonden over onze inbreng bij de provinciale herijking van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur). Daarnaast hebben wij vier keer een afstemmingsoverleg voor de directeuren georganiseerd voor Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, het IVN Consulentenschap en Landschapsbeheer Drenthe.

3. Programmarekening 2012 in cijfers

3.1. Toelichting op programmarekening in cijfers

De NMF Drenthe sluit het jaar financieel af met een licht negatief resultaat van € 1.501,--. De output in gerealiseerde uren ligt in 2012 iets lager dan begroot (7.709 uur gerealiseerd tegenover 8.000 uur begroot) en is lager dan de uren-output die wij in voorgaande jaren konden realiseren. De verklaring is dat we op onderdelen van het werk minder projectinkomsten hebben kunnen genereren. De mogelijkheden daarvoor zijn in 2012 - met name voor het programma Groen Drenthe - door bezuinigingen en de financiële crises sterk afgenomen. Deze lagere omzet is gedurende het jaar voorzien. De uitgaven zijn hierop aangepast. Bij de inzet van het provinciale prestatiebudget over de drie programma's hebben zich geen majeure verschuivingen voorgedaan. De totale omzet bedroeg in 2012 € 916.340,--, waarvan zo'n 40% is gedekt door deze prestatiesubsidie en 60% door overige (project-) inkomsten. De bijdrage van de Nationale PostcodeLoterij vormt daarin een belangrijk aandeel.

3.2. Per programma

Programma Groen Drenthe

Binnen het programma in Groen Drenthe zijn 2.620 uren gerealiseerd. Dit is minder dan begroot (3.075 uur). Binnen de speerpunten *Gezonde natuur* en *slim ruimtegebruik* konden we minder activiteiten uitvoeren dan we hadden voorzien. Een gezamenlijke publiekscampagne voor het vergroten van draagvlak voor biodiversiteit bleek in de voorziene opzet niet haalbaar, maar is in een bescheidener opzet wel uitgevoerd. De inzet voor *Natuurlijke Recreatie* is in de loop van het jaar afgestemd op de behoefte en het tempo van de doelgroepen. Het in de begroting opgenomen flexibele prestatiebudget (525 uur) is binnen dit programma met name ingezet voor:

- de *Advisering natuur- en gebiedenbeleid* (Inzet Groen manifest, herijking 150 uur)
- *Advies en innovatie* (visie Wittermarke; 48 uur)
- *Landschappen met energie* (inzet dossier windenergie + gebiedsvisie Veenkoloniën en start van de inpassing zonne-energie; 100 uur)
- het project *Landschapsverhalen* (117 uur)
- het project *Fluuster en Duuster* (74 uur) en h
- het project *Waterbalans* (Uffelte-Ruinen en Hunzevisie 34 uur).

Programma Eco-nomie

Binnen het programma Eco-nomie zijn 3.440 uren gerealiseerd. Dat is vrijwel conform de begrote inzet 3.575 uur.

Bij het speerpunt *Advisering en stimulering* was sprake van een minder grote inzet dan begroot. Dit was gekoppeld aan het project *Klimaatmeters*. Hier bleek het vinden van partners en cofinanciering meer doorlooptijd te vragen dan was voorzien. De begrote uitvoeringsfase voor dit project zal in 2013 plaatsvinden. Ook binnen het speerpunt *Energiebesparing* hebben we minder activiteiten kunnen uitvoeren dan begroot (804 uur gerealiseerd; 1.200 uur begroot). De begrote cofinanciering voor het project *Bespaar* bleek niet haalbaar, waardoor de inzet hier achterbleef bij de verwachtingen (464 uur). Daartegenover stond extra inzet voor *Energiebesparing dichtbij huis* dat wij mede door het programma LvdO en bijdragen van gemeenten konden realiseren.

Het speerpunt *Duurzame energievoorziening* kende een grotere inzet (1.294 uur gerealiseerd; 875 uur begroot) dankzij het succes van het *Servicepunt* en de start van het project *Veenenergie*.

Het in de begroting opgenomen flexibele prestatiebudget (500 uur) is binnen dit programma ingezet voor de onderdelen:

- *Green deals en advies en innovatie* (o.a. TT visie, AGRO deal werkagenda duurzame economie Noord Nederland en bijdrage Noordervisie; 250 uur)
- *Bespaar* (Energiesprong Veenkoloniën; 50 uur)
- *Zonne-energie verovert Drenthe* (100 uur) en het project *Veenergie* (100 uur).

Bij de projecten *Bespaar* en *Klimaatmeters* is een deel van de werkzaamheden uitbesteed. De aangegane verplichtingen zijn als aparte post onderaan verantwoord in dit overzicht en komen in de jaarrekening 2013 terug als uitgaven.

Programma Samen werkt

In het programma Samen werkt hebben we meer uren kunnen realiseren dan begroot. Dit hing vooral samen met het feit dat we de projectleiding voor het landelijk samenwerkingsproject *Nieuwe binding* invulling hebben gegeven. In dit project werken alle natuur- en milieufederaties landsbreed samen aan het verbinden van inwoners aan natuur, milieu en duurzaamheidsdoelen.

Het vinden van (co-)financiering voor ondersteuning van lokale duurzaamheidsinitiatieven bleef achter bij de verwachtingen. De inzet voor het *Natuur- en milieunetwerk* en *Serviceverlening* bleef daardoor achter op de begroting.

Het in de begroting opgenomen flexibele prestatiebudget (250 uur) is binnen dit programma ingezet voor de projecten

- *Pluk van de Petteflet* (40 uur) en
- de voorbereiding van het *Jubileumevenement 2040 - Festival Groen Drenthe* (210 uur).

Overige

De NMF Drenthe speelt een actieve rol in het landelijk netwerk van de provinciale milieufederaties. De ureninzet hiervoor wordt vergoed vanuit de landelijke samenwerking en draagt bij aan het (financiële) resultaat van ons werk (225 uur).

Programmarekening 2012 in cijfers							
Programma	Aantal uren begroot	Aantal uren gerealiseerd	Totale kosten begroot	Totale kosten gerealiseerd	Provinciaal budget begroot	Provinciaal budget gerealiseerd	Overige inkomsten gerealiseerd
Groen Drenthe							
Adviseren, stimuleren en innoveren Groen Drenthe	985	978	100.250	98.842	75.000	77.400	22.500
Kwaliteiten van het Drentse landschap	990	1.008	135.000	105.001	37.500	54.150	47.750
Slim ruimtegebruik	500	254	53.000	40.839	35.000	25.900	14.989
Een gezonde natuur	600	380	90.000	58.328	20.000	10.200	34.900
Totaal programma Groen Drenthe	3.075	2.620	378.250	303.009	167.500	167.650	120.139
ECO-nomie							
Adviseren, stimuleren en innoveren ECO-nomie	725	545	91.000	59.245	42.500	49.200	10.127
Energiebesparing laten leven	1.200	804	143.000	93.775	35.000	18.425	75.108
Duurzame energievoorziening van twee kanten	875	1.294	104.500	144.129	20.000	35.000	107.285
Duurzaam produceren en consumeren	775	797	97.500	131.827	40.000	25.000	106.857
Totaal programma ECO-nomie	3.575	3.440	436.000	428.976	137.500	127.625	299.377
Samen Werkt							
Het natuur- en milieunetwerk Drenthe	250	215	27.000	23.405	15.000	18.964	3.010
Serviceverlening en activering	350	209	42.500	20.925	15.000	15.000	5.000
Groene nieuwsvoorziening	375	210	45.500	27.691	20.000	20.000	5.640
Verzorgen samenwerking groene organisaties	100	122	10.750	12.264	5.000	5.300	7.000
Actiefonds	25	-	5.500	905	-	-	905
Flex-uren Samen Werkt / Jubileumevenement 2050	250	229	25.000	30.708	25.000	21.000	9.708
Nieuwe binding		441		46.008		-	42.331
Totaal programma Samen werkt	1.350	1.426	156.250	161.904	80.000	80.264	73.593
Overige (o.a. landelijke samenwerking)	-	225	-	22.450	-	-	46.191
Totaal	8.000	7.709	970.500	916.340	385.000	375.539	539.300
				Aangegane			
Onderhanden werk / projectverplichtingen per 31-12-2012*				Verplichtingen			
Adviseren, stimuleren en innoveren ECO-nomie				3.500		3.500	
Energiebesparing laten leven				6.575		6.575	
Totaal besteed Provinciaal budget 2012				926.415		385.614	

*Bij de projecten *Bespaar* en *Klimaatmeters* is een deel van de werkzaamheden uitbesteed. De aangegane verplichtingen zijn als aparte post onderaan verantwoord in dit overzicht en komen in de jaarrekening 2013 terug als uitgaven.

4. Samenvatting prestaties per speerpunt

Groen Drenthe		
	Provinciale beschikking	Samenvatting prestaties
Adviseren, stimuleren en innoveren Groen Drenthe	Adviezen en inbreng m.b.t. het natuurbeleid in provinciale overleg- en adviescommissies	<ul style="list-style-type: none"> • Advisering aan en inbreng in de provinciale Commissie Landelijk Gebied (CLG) en Adviescommissie Fysieke Leefomgeving (AFLO). • Advisering/inbreng in ambtelijke werkgroep CLG in het kader van herijking van de EHS. Op de EHS-kaart van de provinciale omgevingsverordening blijven door onze inzet alle gebieden die essentieel zijn voor een goed functionerende EHS opgenomen. • Onze samen met LTO opgestelde adviezen m.b.t. ammoniak zijn vertaald in de 'Beleidsregel Groenmanifest' die door GS in december 2012 is vastgesteld. • Inhoudelijke bijdrage geleverd aan werkbijeenkomsten over provinciale gebiedsagenda's. • Inhoudelijke bijdrage aan provinciale adviesgroep Natura 2000 • Zienswijze Natuurbeschermingswetvergunning RWE Holding BV heeft geleid tot extra maatregelen RWE om extra stikstofdepositie in N2000-gebied Drentsche Aa weg te nemen.
	Een RO-netwerk met tenminste 250 actieve deelnemers	<ul style="list-style-type: none"> • 4 door de NMF Drenthe ondersteunde bijeenkomsten van lokale netwerken, leidend tot lokale participatie en inbreng in gemeentelijke ruimtelijke planprocessen. • 230 deelnemers in 12 gemeentelijke netwerken • 2 goed bezochte provinciale kennisbijeenkomsten
	Adviezen, overleg, reacties en zienswijzen met betrekking tot gemeentelijk RO-beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordeling van en advisering over 46 ruimtelijke plannen van gemeenten • Reacties, zienswijzen en inspraak m.b.t. 14 ruimtelijke plannen waar natuur-, milieu- en/of landschapskwaliteit in het geding zijn. Dit heeft zes keer geleid tot aanpassingen, in veel andere gevallen loopt de procedure nog. • Advisering transferium De Punt door deelname werkteam, brief aan GS en B&W Tynaarlo en bestuurlijk overleg over randvoorwaarden realisering transferium. Mede door onze inzet is besloten tot locatiekeuze met beperkte negatieve invloed en wordt ingezet op een combinatie met de versterking Beekdal Drentsche Aa aan de noordoostkant.
	2 innovatieve projecten	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling natuurvisie Wittermarke i.s.m. HDL. • Realisatie gedragen plannen voor landschappelijke inpassing lokale bedrijventerreinen Gasselternijveen en Peize.

Groen Drenthe		
	Provinciale beschikking	Samenvatting prestaties
Kwaliteit van het Drentse landschap	Beproefde aanpak voor schaalvergroting met ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • Bijeenkomst 'Juridische aspecten agrarische bouwkaavel' (ca. 30 deelnemers vanuit vooral gemeenten) • Presentatie aan portefeuillehoudersoverleg VDG over Drentse aanpak schaalvergroting • Notitie met scenario's voor de bebouwingsregeling voor agrarische bedrijven gebaseerd op 'Boerderijen om trots op te zijn' in het kader van het bestemmingsplan buitengebied gemeente Aa en Hunze. Naar aanleiding hiervan gesprekken (ambtelijk en bestuurlijk) en een met LTO Noord afgestemde inspraak bij behandeling Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan buitengebied. • Advisering over de vertaling van de Drentse aanpak schaalvergroting naar Landschappelijk Ontwikkelingskader De Wolden (klankbordgroep) • Overleg / advisering gemeente Emmen over voorstellen Drentse aanpak schaalvergroting
	Gedragen plan voor realisering windopgave met vormgeving en participatiemodel	<ul style="list-style-type: none"> • Zienswijzen en persbericht m.b.t. voornemen Structuurvisie Wind op Land • Zienswijze Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Oostermoer en samenhang met Windpark De Drentse Monden • Regulier overleg met provincie en Tegenwind Veenkoloniën over uitwerking Gebiedsvisie windenergie • Gesprekken met gemeente Emmen over uitwerking windambitie gemeente • Deelname aan charette gebiedsontwikkeling gemeente Emmen
	Inpassingsplan PV-centrale	<ul style="list-style-type: none"> • Projectvoorstel ontwikkeld, (nog) niet in uitvoering. Start in 2013 afhankelijk van (co) financiering.
	Provinciaal project als vervolg op de landschapsverhalen	<ul style="list-style-type: none"> • Een <i>groene routes</i> kanaal onder AnnoDrenthe.nu, waarin de groene routes van Drentse groene organisaties zijn opgenomen. • Dertien routes van de projecten Verhalen in het Landschap, Beeldschoon water, de Naturabalans en van IVN-Consulentschap Drenthe staan in het groene route kanaal van AnnoDrenthe.nu. Deze zijn in totaal 248 keer gedownload en afgespeeld. • Vijf nieuwe en verrassende natuur- en milieurotes (Beeldschoon water en Naturameter), zowel vanuit onze organisatie als in samenwerking met andere (groene) organisaties.

Groen Drenthe		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
<i>Kwaliteit van het Drentse landschap</i>	Nacht van de Nacht 2012	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie Drentse Nacht van de Nacht, met 23 activiteiten en 1.200 deelnemers. Deelnemers waardeerden de Nacht van de Nacht activiteiten gemiddeld met een 8,4. • Sterk gestegen aantal mensen dat geïnformeerd wil worden over Behoud van stilte of Behoud van duisternis (van ca. 600 naar 950). Deze groep steunt ook expliciet onze activiteiten gericht op het behoud van duisternis in Drenthe. • Publicatie op website NMF Drenthe van de Stiltekaart i.s.m. de provincie Drenthe, met de resultaten van alle stiltemetingen 2009-2012 per stiltegebied. Kaart is in 2012 aangevuld met 51 stiltemetingen volgens door ontwikkelde methodiek. • Coördinatie Drenthe van de landelijke Dag van de Stilte, met 14 activiteiten in Drenthe en 75 deelnemers.
	Maatregelen in kaart gebracht die de stilte en duisternis in de Drentse Aa bevorderen	<ul style="list-style-type: none"> • Notitie 'Stilte en duisternis in het stroomgebied van de Drentsche Aa, een zoektocht naar balans' als aanzet tot het concreet versterken van deze kwaliteiten.
<i>Slim ruimtegebruik</i>	Activiteiten die zorgen voor een betere benutting van instrumentarium Natuurlijke recreatie	<ul style="list-style-type: none"> • 3 werksessies natuur, recreatie en integrale werksessie Assen zuidwest • Conceptrapportage ontwikkelingsperspectief natuurlijke recreatie Assen zuidwest • Deelname aan netwerkbijeenkomsten Leekstermeergebied • Deelname aan begeleidingscommissie Recreatiebeleidsnota gemeente Noordenveld
	Samenwerkingsinitiatief benutting van blauwe diensten/uitwerking mogelijkheden in een voorbeeldgebied	<ul style="list-style-type: none"> • Voorstel aan waterschap Hunze en Aa's voor een kansenkaart met de potenties voor het vasthouden van water op landbouwgrond in Drenthe, via regelbare drainage en kleine stuwen.
	Agendering van een nieuwe wateraanpak in het Hunzegebied	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke Hunzevisie Het Drentse Landschap en NMF Drenthe • Veenoxidatie Hunze, discussienota op basis van Nota Veenoxidatie van Hunze en Aa's,
	Bijdragen aan de provinciale gebiedsagenda's	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname aan- en actieve inbreng in diverse provinciale werkbijeenkomsten gericht op de opstelling van gebiedsagenda's. • Advisering provinciale projectleider met betrekking tot natuur- en landschapsbelangen in gebiedsagenda's. • In afstemming met terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties zijn 'Groene punten' opgesteld voor inbreng in gebiedsagenda's

Groen Drenthe		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
<i>Gezonde natuur</i>	Samenwerkingsverband gericht op draagvlak, lobby en nieuwe financiering van het natuurbeleid.	<ul style="list-style-type: none"> Actieve, met terreinbeheerders afgestemde inbreng die heeft bijgedragen aan besluit van PS in november 2012 om tot en met 2015 twee miljoen euro per jaar te reserveren voor de ontwikkelopgave op basis van het Groenmanifest.
	Publieksactiviteiten om het belang van investeringen in natuur onder de aandacht te brengen.	<ul style="list-style-type: none"> Drie digitale nieuwsbrieven aan ca. 400 betrokkenen bij natuur in Drenthe met informatie over de actuele stand van zaken rondom nationaal en provinciaal natuurbeleid. Tienpuntenplan van De Natuur en Milieufederaties samen met andere natuurorganisaties gelanceerd in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen. Natuurbeleid terug op de agenda in het nieuwe Kabinetsbeleid met extra middelen voor Drents natuurbeheer.
	Inzicht in het effect van maatregelen Kader Richtlijn Water (KRW) via een grote happening.	<ul style="list-style-type: none"> Ruim 60 scholieren in de leeftijd 11 – 16 jaar en hun begeleiders/leerkrachten/ouders zijn intensief betrokken bij de KRW en hebben op unieke en intensieve wijze kennis gemaakt met het thema waterkwaliteit en de maatregelen die daarvoor noodzakelijk zijn. Vier unieke 'onder waterroutes' gemaakt door jongeren, waarvoor onder andere door middel van promotiefilms en presentaties (media-)aandacht is gegenereerd. Voor vier waterschapsgebieden, waar maatregelen zijn genomen in kader van de KRW, zijn tientallen nieuwe (onder) waterbeelden en filmfragmenten van het behaalde resultaat De samenwerking met provincie, waterschappen, Het Drents Landschap en IVN Consulentenschap Drenthe rondom communicatie over de KRW is versterkt en op praktische wijze inhoud en vorm gegeven.

Eco-nomie		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
Adviseren, stimuleren en innoveren	Overleg/advisering leidend tot voorstellen afspraken beleidswijzigingen t.b.v versnellen energietransitie of duurzame productie.	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname/inbreng advisering in provinciale en noordelijke bijeenkomsten Noordervisie. • Deelname/advisering in uitvoeringsprogramma TT convenant • Deelname/advisering in uitvoering Akkoord van Wijster • Inleiding themabijeenkomst/advisering vergistingsinstallatie Coevorden • Deelname/inbreng advisering in opstelling AGRO agenda Noordelijke provincie (i.s.m. bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties) • Deelname/adviesgroep Duurzaam Boer blijven Drenthe (kringlooplandbouw)
	2/3 projectinitiatieven leidend tot vernieuwing op gebied van energiebeleid en duurzame productie	<ul style="list-style-type: none"> • Twee afgeronde innovatieonderzoeken naar productverbetering van Hennepisolatie door Faser instituut in Bremen en Applied Polymers in Emmen. • Workshop: 'Building with hemp and lime', Oude Pekela, (35 deelnemers)
	Drentse werkagenda over Green Deals	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg/samenwerkingsverband gestart met NMF Groningen en MKB en VNO Noord over gezamenlijke noordelijke werkagenda • Verkenning landelijke Green Deals • Werkagenda duurzame economie noordelijke natuur- en milieufederaties
	3 initiatieven in de vorm van akkoorden die bijdragen aan het wegnemen van belangrijke obstakels in de energievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> • Partner en deelnemer in Convenant Noordelijk Energy College
	Advies en voorlichtingsactiviteiten die leiden tot een beter gedragen duurzaam energiebeleid	<ul style="list-style-type: none"> • Afronding en presentatie eindrapport Noordelijk Klimaatperspectief • Website Klimaatperspectief met module om eigen energieperspectief te maken. Bezoekersaantal 2012: 1809. • Presentatie rapport en 'Diner Pensant' in Groningen (60 deelnemers) • Nieuwsbriefspecial 'Klimaatperspectief verspreid onder 6.000 geïnteresseerden.
	Publiekspresentatie van CO2-successen	<ul style="list-style-type: none"> • Magazine CO2 ambitie, uitgave van de provinciale natuur- en milieufederaties • Ranglijst met grootste CO2 uitstoters van Drenthe.
	Ontwerp van een Drentse klimaatmeter	<ul style="list-style-type: none"> • Oriëntatie en overleg samenwerkingspartners Klimaatmeters • Projectopzet samenwerkingsproject Midden Drenthe

Econo-mie		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
Energiebesparing laten leven	2 initiatieven die zorgen voor opschudding en reactivering van energiebespaaragenda waar substantiële winst valt te behalen	<ul style="list-style-type: none"> • Brief aan GS van Drenthe met informatie over het grasakkoord met Attero en over de mogelijke aanpak van grasdrogerijen • Afstemming en uitwisseling met Attero over de resultaten van het onderzoek Groener drogen en over een praktijkproef met grasvergisting, van Attero • Initiëren van onderzoek grasdrogen door de Wetenschapswinkel. Onderzoek is uitgevoerd in opdracht van en met begeleiding door NMF Drenthe. Eindrapport is 2012 opgeleverd. • Overleg met en advisering aan provincie over mogelijkheden beperking CO2-uitstoot • Start verkenning bespaarmogelijkheden woningbouw en energiesprong in de Veenkoloniën (oplevering in 2013)
	Bespaarcampagne waaraan 2.500 bewoners zich hebben verbonden; 1.000 houden meterstanden bij en 50 bedrijven werken mee	<ul style="list-style-type: none"> • Online campagne Bespaarschaap met maandelijkse, thema-gebonden actie. • 500 mensen die digitaal hun meterstanden bijhouden en daarmee bewust bezig zijn met hun energieverbruik. • 800 deelnemers op www.bespaarschaap.nl, 350 op Facebook en 80 volgers van de schaaftips op Twitter. • Plaatsing van zonnepanelen op Basisschool Jan Thies in Rolde, bij wijze van beloning voor de inspanningen van leerlingen om meer deelnemers te werven voor de campagne. • Opschaling van de campagne, met medewerking van een grote commerciële sponsor heeft, ondanks twee aanvankelijk kansrijke acquisitietrajecten, niet plaats kunnen vinden.
	Ondersteuning van 5 actieve bespaargroepen	<ul style="list-style-type: none"> • Acht ondersteunde lokale groepen (bespaarschaapgroepen en wijkaanpak) • Drie projectvoorstellen aan gemeenten die de wijkaanpak in 2013 willen uitvoeren. • Isolatiemaatregelen getroffen in Amelterhout (gemeente Assen). Dat deel van het project wijkaanpak is afgerond. • In navolging van de succesvolle wijkaanpak in Amelterhout heeft de gemeente Assen besloten in nog vier wijken aan de slag te willen. • Ook in Westlaren (Zuidlaren), gemeente Tynaarlo een succesvolle wijkaanpak uitgevoerd.

Econo-mie		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
Duurzame energievoorziening van twee kanten	Voorlichtingsactiviteiten over kansen lokale DE-initiatieven	<ul style="list-style-type: none"> • Vijf excursies/bijeenkomsten voor lokale initiatieven • Presentatie van het servicepunt en medewerking tijdens 6 lokale informatiebijeenkomsten • Flyer ter introductie en promotie van het Servicepunt • Presentatiekaart met lokale energie-initiatieven in Drenthe
	Actieve ondersteuning en selectie van groepen, leidend tot 3 uitvoeringsplannen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbouw van het netwerk van 11 naar 35 lokale initiatieven die zijn verbonden aan het Servicepunt. • Actieve medewerking, bemiddeling en/of advisering verleend aan 15 lokale groepen voor verdere ontwikkeling van het initiatief, afgestemd op de fase waarin de initiatieven zich bevinden.
	Serie voorlichtingsactiviteiten en acties ter vergroting belangstelling voor- en aanschaf van zonnepanelen	<ul style="list-style-type: none"> • Zonnemarkt 7 juli, Koopmansplein Assen (700 bezoekers) • Zonnestand Energiemarkt Hooghalen, september (300 bezoekers) • Flyer Zonnepanelen aanschaffen voor particulieren en groepen (oplage 1.000 exemplaren)
	Ondersteuning opzet 1 a 2 initiatieven gericht op gezamenlijke inkoop zonnecellen	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning zonneproject Parkmanagement Noordenveld • Advisering zonneproject Meppelenergie
	Uitrol van het voorbeeld Oosterhesselen	<ul style="list-style-type: none"> • Advisering PV-corporatie i.o. Oosterhesselen (<i>heeft niet geleid tot een uitrolbaar voorbeeld voor zonnecentrales</i>)
	Voorlichtingsactiviteit en advies bij projectinitiatieven en gebiedsoverleg Veenkoloniën	<ul style="list-style-type: none"> • Notitie Energiegebruik 2010 Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen • Presentatie over Veenergie op drie informatieavonden Tegenwind Veenkoloniën • Stakeholdersessies over energiebesparing huishoudens, energiebesparing industrie, biomassa en zonne-energie
	Ondersteunen bewonersgroepen en initiatieven die leiden tot oprichting van een windcoöperatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Werksessie over participatie en draagvlak

Econo-mie		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
Duurzaam produceren en consumeren	In kaart brengen duurzame initiatieven op website DID	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal geplaatste initiatieven op de kaart is gegroeid naar ruim 80. Onze digitale 'Duurzame initiatievenkaart' is in 2012 aangevuld met lokale energie-initiatieven uit alle drie noordelijke provincies.
	Via bijeenkomsten en sociale media versterken van uitwisseling en verbanden tussen Duurzame initiatieven	<ul style="list-style-type: none"> Linkedin-groep Duurzame initiatieven Drenthe is een actieve groep waarbinnen veelvuldig oproepen en aankondigingen worden geplaatst. Aan de groep nemen 145 leden deel.
	4 magazines over duurzaam ondernemen (oplage 8500)	<ul style="list-style-type: none"> Uitgave DOEN no. 2, februari 2012 Uitgave DOEN no. 3, juni 2012, themanummer lokale energie initiatieven Uitgave DOEN no. 4, december 2012, thema nummer Duurzame Mobiliteit DOEN no. 5, met als thema, energiebesparing in de bestaande bouw is in voorbereiding
	3 bijeenkomsten rond duurzaam ondernemen en toepassing C2C	<ul style="list-style-type: none"> Bijeenkomst Ketenoverleg provinciehuis, februari 2012 Samen met Slim Bouwen Assen hebben we een bijeenkomst georganiseerd voor MKB-bedrijven over de toepassing van zonne-energie. Meer dan 60 bedrijven waren aanwezig
	Een digitale etalage van duurzame Drentse producten	<ul style="list-style-type: none"> Een projectplan voor de campagne en ontwikkeling van een digitaal platform ten behoeve van de bewuste groene consument in Drenthe.
	Uitvoering project elektrische deelauto's	<ul style="list-style-type: none"> De uitvoering van een proeftuinproject met elektrische auto's bleek financieel niet haalbaar; afgestemd met provincie.
	Ontwikkeling en stimulering roadshows en pilot schoner mobiel	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering roadshow: Vijf proeftuinen volgens eenzelfde concept Circa 300 deelnemers hebben door middel van de roadshows kennis gemaakt met schonere vervoermiddelen 18 samenwerkingspartners bijeengebracht om consument te informeren over alternatieve, schonere vormen van mobiliteit.

Samen Werkt		
	Beschikking	Samenvatting prestaties
Samen werkt	Een natuur en milieunetwerk waar 4000 inwoners aan zijn verbonden	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer en voeding netwerk van ca. 4000 unieke Drentse natuur- en milieu-relaties • Groepennieuwsbrief naar de 275 vrijwilligers
	Ondersteuning van ten minste 5 ideeën en initiatieven van personen binnen het netwerk	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke werkagenda met lokale vrijwilligersgroepen; • Begeleiding en ondersteuning van vijf initiatieven van lokale groepen • Opzet en promotie Pluk van de Petteflet natuur- en landschapsprijs • Organisatie en uitvoering Prinsessendag raadsleden rond thema duurzaamheid
	Provinciaal oppakken van een thema/onderwerp vanuit het netwerk	<ul style="list-style-type: none"> • Provinciale netwerkbijeenkomst, thema energie in het landelijk gebied met vier inleidingen, 55 deelnemers en aansluitende digitale evaluatie
	Participatie activiteiten waar in totaal 2500 mensen aan deelnemen	<ul style="list-style-type: none"> • Alle activiteiten opgeteld hebben ongeveer 5.400 mensen geparticipeerd in door ons georganiseerde activiteiten. In totaal gaat het om ca. 4.000 unieke 'deelnemers'.
	Een activiteitenpakket voor deelnemers	<ul style="list-style-type: none"> • 2.400 relaties die als 'deelnemer' structureel zijn vastgelegd in ons relatiebeheersysteem en die vaker benaderd willen worden om te participeren in onze projecten en activiteiten.
	Minimaal 4 opiniepeilingen binnen het groene panel	<ul style="list-style-type: none"> • Drie provinciale peilingen (Groene Peiler) met 434 unieke deelnemers
	Minimaal 8 Ziezo en tweewekelijkse update van de Groene Agenda	<ul style="list-style-type: none"> • 5 x per jaar een Ziezo! en 3 speciale uitgaven (Noordelijk Klimaat Perspectief, Nacht van de Nacht en jubileum). • In totaal bijna 100 nieuwe aanmeldingen voor de nieuwsbrief met een eindresultaat van 2106 lezers. • 2-wekelijks een update van De Groene Agenda. In totaal zo'n 25 uitgaven. De Groene agenda heeft bijna 400 abonnees.
	Maatschappelijke agendering, o.a. met inzet van social media	<ul style="list-style-type: none"> • Vier actieve LinkedIn groepen voor specifieke thema's (het Noordelijk Klimaat Perspectief, Duurzame Initiatieven, Hennep to House en Veenergie) met in totaal 287 deelnemers. • Een Twitteraccount van NMF Drenthe met bijna 200 volgers. • Een Fanpage op Facebook met 63 fans. • Een toename van het aantal website bezoeken op www.nmfdrenthe.nl van 26.412 naar 27.230 en unieke bezoekers van 16.904 naar 18.008.
	Afstemmingsoverleg met natuurbeschermende organisaties, provincie en IVN	<ul style="list-style-type: none"> • Tien keer provinciaal natuurbeschermingsoverleg • Vier keer natuurbeschermingsoverleg directeuren • Excursie naar Dwingelderveld, Oude Diep, de Eekma en landgoed Vossenbergh

5. Organisatie, bestuur en financiën

5.1. Algemene informatie

Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm

De stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe is 1971 opgericht onder de toenmalige statutaire naam "Stichting voor natuur-, milieu- en landschapsbescherming Drenthe MILIEURAAD DRENTHE".

Deze naam is bij de statutenwijziging in 2010 gewijzigd in stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe. De Natuur en Milieufederatie Drenthe is bij de Kamer van Koophandel ingeschreven onder nummer S 41018499. De vestigingsplaats is Assen.

Doelstelling

De stichting heeft ten doel het behoud en de verbetering van de kwaliteit van de natuur, het milieu en het landschap en het bevorderen van duurzame ontwikkeling in het bijzonder in de provincie Drenthe, alles in de meest ruime zin.

5.2. Bestuur en directie

De stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe heeft een algemeen en een dagelijks bestuur. In 2012 was het bestuur als volgt samengesteld:

Dagelijks bestuur

J.L. Gunter, voorzitter

B. Reitzema, vice-voorzitter

A. van Rhijn-Van der Veer, secretaris

F.G. Blanckenborg, penningmeester ad interim tot 1 juli 2012

D. Hoorn, penningmeester vanaf 1 juli 2012

Algemeen bestuur

T. Beuling, lid algemeen bestuur

G. van den Berg, lid algemeen bestuur

T.A.C.O. van den Heiligenberg, lid algemeen bestuur

M. Hofstee-Van Hoorn, lid algemeen bestuur

H.A. Moorlag, lid algemeen bestuur

Bestuursleden worden bij coöptatie benoemd voor een zittingsduur van 4 jaar en zijn tweemaal herbenoembaar.

Directie

De directeur van de Natuur en Milieufederatie Drenthe is R. Hoekstra.

Nevenfuncties

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de nevenfuncties van bestuur en directie:

Naam	Nevenfunctie
B. Reitzema	<ul style="list-style-type: none"> • directeur Reitz Consult (ZZP'er) • vrijwillig kaderlid: consultant /trainer/coach voor FNV Bondgenoten/AbvaKabo en Anbo • bestuurslid AbvaKabo Afd. Noord en Midden Drenthe
A. van Rhijn-Van der Veer	<ul style="list-style-type: none"> • Penningmeester Nederlandse Dendrologische Vereniging • Voorzitter Stichting POP Groen • Lid en Penningmeester Adviesraad Platteland en Kleine kernen Gem. Tynaarlo • Bestuurslid Imkersvereniging Haren-Paterswolde • lid Deelnemersraad Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland
J.L. Gunter	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseur bij het waterschap Groot Salland • Interim Afdelingshoofd beheer en onderhoud waterschap Groot Salland • Voorzitter plaatsingscommissie waterschap Zuiderzeeland
F.G. Blanckenborg	<ul style="list-style-type: none"> • lid van de Raad van Toezicht van Stichting De Milieufederaties • Bestuurslid van de Faunabeheereenheid Fryslân • Lid van de Bestuurscommissie Oosterwolde-Elsloo-Appelscha (landinrichting) • Voorzitter van Stichting Service Dogs • Penningmeester Van Stichting Activiteitencentrum De Miente. • Penningmeester van Probusclub Oosterwolde.
T. Beuling	<ul style="list-style-type: none"> • Clusterhoofd projecten waterschap Hunze en Aa's • Lid ledenraad Univé Stad en Land
G. van den Berg	<ul style="list-style-type: none"> • lid Algemeen Bestuur waterschap Reest en Wieden • lid Raad van Advies, Agrarische Natuurvereniging Horst en Maten
T. van den Heiligenberg	<ul style="list-style-type: none"> • Medewerker Natuurorganisaties in het Waddengebied
M. Hofstee-Van Hoorn	<ul style="list-style-type: none"> • Secretaris / penningmeester Stichting Kampvreugd, Ameland
D. Hoorn	<ul style="list-style-type: none"> • voorzitter Raad van Commissarissen Rabobank Westerbork • bestuurslid van: <ul style="list-style-type: none"> ○ Stichting Jan Rigterinkfonds ○ Stichting Geiske Bekker Fonds ○ Stichting Poppen ○ Stichting Terra Mater
H.A. Moorlag	<ul style="list-style-type: none"> • Correspondent Hoogeveensche Courant (Natuur en milieu) • Toezichthouder / inventarisator Het Drentse Landschap. • Woordvoerder Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe
R.Hoekstra	Geen

Bezoldiging en vergoedingenbeleid

De natuur- en milieufederatie heeft een arbeidsvoorwaardenbeleid dat zoveel mogelijk gerelateerd is aan het arbeidsvoorwaardenbeleid van de provincie Drenthe.

De bestuursleden ontvangen geen bezoldiging. Ze ontvangen alleen een beperkte vergoeding voor gemaakte onkosten (op basis van declaraties).

Code goed bestuur

De bestuursleden van de Natuur en Milieufederatie Drenthe, onderschrijven de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'."
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

Hieronder wordt een verkorte verantwoordingsverklaring gegeven van de manier waarop het bestuur in 2012 invulling heeft gegeven aan deze principes.

Ad 1 Functiescheiding tussen toezicht en uitvoering

Bij de NMF Drenthe is de uitvoering van het beleid gescheiden van de functie 'toezicht houden'. De manier waarop deze scheiding plaatsvindt is vastgelegd in het besluit *Beschrijving en besluit scheiding tussen functie 'toezicht houden' en 'besturen / uitvoering' bij de Milieufederatie Drenthe*. Over de taakverdeling tussen directie (uitvoering) en bestuur (toezichthouder) zijn afspraken vastgelegd in het *directiestatuut*.

Evaluatie van het functioneren van de directie vond in augustus 2012 plaats op basis van een gesprek met de secretaris van het bestuur. De secretaris heeft hierover aan het Dagelijks Bestuur gerapporteerd.

De evaluatie van het functioneren van het bestuur (toezichthouder)n in het jaar 2012 heeft plaats op 17 januari 2013.

Over de taakverdeling binnen het bestuur (toezichthouder) zijn afspraken vastgelegd in het bestuursbesluit *Taakverdeling c.q. verantwoordelijkheden van bestuur Milieufederatie Drenthe*. Bij wijziging van de bestuurssamenstelling kan de taakverdeling bij bestuursbesluit worden gewijzigd op basis van de deskundigheden van de afzonderlijke bestuursleden.

In 2012 is als penningmeester benoemd: de heer D. Hoorn uit Oosterhesselen. Zijn benoeming vond plaats op grond van zijn bestuurlijke ervaring en kennis van financiële processen.

Ad 2 Optimale besteding van de financiële middelen

De NMF Drenthe heeft ook in 2012 gewerkt aan verbetering van de projectmatige aanpak van haar werkzaamheden. Alle activiteiten zijn gericht op het realiseren van de doelstelling van de NMF Drenthe.

Optimalisering van de effectiviteit van de organisatie vindt op de volgende manier plaats:

- De directie stelde een werkplan met begroting op, waarin onder meer de gewenste resultaten, begrote kosten en beoogde financiering per project zijn vastgelegd. Het bestuur toetst dit werkplan met begroting en stelt het vast.
- De jaarrekening 2012, opgesteld op conform de Richtlijn 650 Fondswervende instellingen, wordt op 18 april 2013 door het bestuur vastgesteld.
- De directie stelde een productrekening op die overeenstemt met de jaarrekening. In de productrekening worden per project vastgelegd: de behaalde resultaten, de gerealiseerde producten en de kosten daarvan. De productrekening bevat ook per project informatie over gerealiseerde financiering. Bij het opstellen van de productrekening wordt de werkwijze van de organisatie geëvalueerd en worden afspraken gemaakt over mogelijke verbeteringen van de aanpak in de toekomst.

Het bestuur stelt de productrekening 2012 vast in zijn vergadering van 23 mei 2013.

- De organisatie streeft naar een verantwoorde verhouding tussen productiviteit en overhead. Als referentiepunten hanteren we daarbij overheadgemiddelden van vergelijkbare goede doelenorganisaties. Het bestuur heeft vastgesteld dat het percentage voor beheer- en administratie niet hoger dan 30% mag zijn, waarbij het streeft naar een percentage van 20% of lager. In 2012 bedraagt het percentage beheer- en administratiekosten 21%.
- Daarnaast werkt de NMF Drenthe aan optimalisering van haar effectiviteit door:
 - Structurele samenwerking met plaatselijke groepen, de provinciale milieufederaties, terreinbeheerders en overige partners
 - Benchmarking
 - Uitwisseling van kennis over organisatieveranderingen en verbeteringsprocessen met andere provinciale instellingen.
- Het bestuur heeft eind 2012 een visie op de toekomstige organisatie vastgesteld. Deze visie heeft als uitgangspunt het vastgestelde beleidsplan 2011-2015 en is opgesteld om (versneld) te anticiperen op actuele ontwikkelingen en grotere financiële onzekerheden. Het vervolg op deze visie is dat er in 2013 een reorganisatie plaatsvindt.

Ad 3. Streven naar optimale relaties met belanghebbenden

De NMF Drenthe ondersteunt mensen, die zich actief inzetten voor hun eigen leefomgeving. Zij vervult de functie van vraagbaak, aanspreekpunt en coördinator van lokale activiteiten in Drenthe. Zij beschikt daarvoor over een breed netwerk aan contacten, die bij deze ondersteuning van dienst kunnen zijn.

Gerelateerd aan de doelstelling van de NMF Drenthe zijn belanghebbenden:

1. plaatselijke groepen en individuen, die zich inzetten voor natuur, milieu en landschap in Drenthe
2. beleidsmakers en beslissers in openbaar bestuur en bedrijfsleven, die invloed uitoefenen op het terrein van natuur, milieu en landschap in Drenthe
3. samenwerkingspartners
4. geïnteresseerden in natuur, milieu en landschap in Drenthe.

De informatievoorziening is erop gericht om de effectiviteit van de activiteiten van de NMF Drenthe te vergroten. Concrete voorbeelden in 2012 van de uitvoering van de communicatiestrategie zijn:

- 5 x digitale nieuwsbrief Ziezo! en 3 speciale uitgaven (Noordelijk Klimaat Perspectief, Nacht van de Nacht en jubileum); eind 2012 waren er 2.106 abonnees.
- 2-wekelijks een update van De Groene Agenda. In totaal zo'n 25 uitgaven. De Groene agenda heeft bijna 400 abonnees
- Permanent overzicht van het totale 'groene' nieuws in Drenthe voor een breder publiek op www.nmfdrenthe.nl.
- Een viertal actieve LinkedIn groepen voor specifieke thema's (het Noordelijk Klimaat Perspectief, Duurzame Initiatieven voor energiebesparing, Hennep to House en Veenergie)
- Een Twitteraccount van NMF Drenthe
- Een Fanpage op Facebook
- Een toename van het aantal website bezoeken op www.nmfdrenthe.nl van 26.412 naar 27.230 en unieke bezoekers van 16.904 naar 18.008

Het jaarverslag en de jaarrekening van de NMF Drenthe zijn bij de organisatie op te vragen of via de website www.nmfdrenthe.nl te downloaden.

Eenieder is vrij om inbreng te leveren en te reageren op onze activiteiten en het te voeren of gevoerde strategische en inhoudelijke beleid. Dat kan op verschillende manieren, maar onze website is daarvoor een goed platform. Meningingen, opvattingen of reacties worden zeer op prijs gesteld en worden in de reguliere werkprocessen van beleidsvorming en uitvoering meegenomen.

Tot slot bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de NMF Drenthe, als zij het bijvoorbeeld niet eens zijn met de uitvoering van activiteiten of constateren dat er sprake is van inconsistentie van beleid. Voor een correcte verwerking van de klachten is in 2005 de *Klachtenprocedure Milieufederatie Drenthe* vastgesteld.

Doelstellingen van deze procedure zijn:

1. Klachten afhandelen op een vooraf vastgestelde eenduidige wijze, om de servicegraad naar de aangesloten organisaties, relaties, partners en geïnteresseerden te bewaken.
2. Ten behoeve van bestuur en/of management inzicht verschaffen in het totale aantal, de soort en de ernst van klachten om zo, waar nodig en mogelijk, te komen tot aanbevelingen om werkprocessen of de inhoudelijke koers aan te passen of te wijzigen.

De volledige tekst van de klachtenprocedure is bij de NMF Drenthe op te vragen.

5.3. Vrijwilligersbeleid Natuur en Milieufederatie Drenthe

Sinds het bestaan van de Milieufederatie Drenthe zijn er altijd personen geweest, die zich belangeloos hebben ingezet voor de organisatie, vooral door middel van advisering over organisatorische zaken. De Natuur Milieufederatie Drenthe waardeert de inzet en betrokkenheid van de vrijwilligers. Hun inzet is van groot belang voor onze doelstellingen. De natuur- en milieufederatie kent verschillende soorten vrijwilligers.

- **Achterban**

De leden van de actieve achterban bestaan uit leden van aangesloten organisaties en andere natuur- en milieugroepen in Drenthe en personen die zich individueel betrokken weten bij het werk van de milieufederatie. De Natuur en Milieufederatie Drenthe ziet het als één van haar belangrijkste taken om deze vrijwilligers actief te ondersteunen. Zij doet dit door middel van het verstrekken van informatie, advisering, het organiseren van activiteiten en het verstrekken van voorlichtingsmateriaal.

- **Incidentele vrijwilligers en onbezoldigde medewerkers**

Op de verschillende werkterreinen van de milieufederatie zijn medewerkers actief (geweest) die hun werk onbezoldigd verrichten. Ook de bestuursleden van de Milieufederatie Drenthe worden tot deze categorie gerekend. De Natuur en Milieufederatie Drenthe vergoedt eventuele onkosten, die deze vrijwilligers maken voor het uitvoeren van hun werk ten behoeve van de organisatie.

Voor de vrijwilligers die het werk vanuit ons kantoor verrichten is de aansprakelijkheidsverzekering van de organisatie van toepassing.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe stelt zich ten doel de betrokkenheid van vrijwilligers in stand te houden en uit te breiden naar een zo groot mogelijke groep mensen.

Het in stand houden en vergroten van de betrokkenheid wordt door de milieufederatie gedaan:

- met inachtneming van het door het bestuur vastgestelde beleid en
- op voorwaarde dat de betrokkenheid van de vrijwilligers de onafhankelijke positie van de Natuur en Milieufederatie Drenthe niet belemmert.

5.4. Financieel beleid

De Natuur en Milieufederatie Drenthe is een stichting zonder winstoogmerk. Zij ontvangt inkomsten voor het merendeel uit subsidies, fondsen en in beperkte giften. De besteding van deze inkomsten wordt inhoudelijk verantwoord in ons jaarverslag en onze productrekening en financieel in onze jaarrekening. In de volgende paragrafen van deze bijlage wordt een overzicht van de staat van baten en lasten over 2012 gegeven en een vooruitblik op 2013.

Ons beleid t.a.v. reserves en fondsen is opgenomen in onze jaarrekening. De organisatie beschikt over een minimale continuïteitsreserve voor het opvangen van fluctuerende inkomsten, risico's en voor voldoende liquiditeit. De organisatie heeft geen beleggingen. De financiële middelen zijn ondergebracht op bank- en spaarrekeningen.

5.5. Staat van baten en lasten 2012

	Werkelijk 2012 Euro	Begroting 2012 Euro	Werkelijk 2011 Euro
Baten			
* Baten uit eigen fondswerving	-	-	-
* Baten uit gezamenlijke acties	-	-	-
* Baten uit acties derden	289.060	242.486	240.388
* Subsidies van overheden	506.576	630.614	643.587
* Baten uit beleggingen	-	-	-
* Overige baten	96.650	97.400	94.522
Som der baten	892.286	970.500	978.497
Lasten			
<i>Bested aan doelstellingen</i>			
* Uitvoeringskosten Groen Drenthe	295.346	378.250	404.247
* Uitvoeringskosten ECO-nomie	418.915	436.000	340.551
* Uitvoeringskosten Samen werkt	157.732	156.250	192.702
* Overige	21.793	-	14.777
<i>Werving baten</i>	-	-	-
<i>Kosten beheer en administratie 1</i>	-	-	-
	893.787	970.500	952.277
* Tekort / overschot	1.501-		26.220
Som der lasten	892.286	970.500	978.497
De bestemming van het resultaat is als volgt:			
* Continuïteitsreserve	9.104		31.730
* Reserve financiering activa	10.605-	-	5.510-
	1.501-	-	26.220

5.6. Meerjarenoverzicht baten en lasten

	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal besteed aan doelstellingen ten opzichte van totale baten voor doelstellingen	101%	104%	97%	97%	100%
Kosten eigen fondsenwerving ten opzichte van baten uit eigen fondswerving	0%	0%	0%	0%	0%

	2008	2009	2010	2011	2012
Bestedingen doelstellingen	1.142.441	1.212.305	891.897	952.277	893.787
Baten doelstellingen	1.128.638	1.165.512	916.031	978.497	892.286

5.7. Vooruitblik 2013

Onze organisatie kende om de voorgaande jaren een redelijk stabiele omvang en omzet en een goede productiviteit. De begroting van 2013 gaat uit van een iets lagere omzet, rekening houdend met teruglopende projectinkomsten.

5.8. Tot slot

De Natuur en Milieufederaties werken nauw samen met de Nationale Postcode Loterij. De federaties worden sinds 1996 gesteund door de grootste goede doelen loterij van Nederland. In 2012 ontvingen de Natuur en Milieufederaties een bedrag van 2,25 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij voor hun werk voor natuur, milieu en landschap in de provincies. De cheque werd overhandigd tijdens het Goed Geld Gala 2012 in Amsterdam. Op dit bijzondere gala werd de verdeling van de opbrengsten voor goede doelen bekendgemaakt. In totaal verdeelde de Postcode Loterij 284 miljoen euro onder haar goede doelen. De Natuur en Milieufederatie Drenthe heeft in 2012 dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij onder meer de projecten HIER Opgewekt, Nieuwe Binding en Nacht van de Nacht kunnen realiseren.

(Foto: Roy Beusker)

Op de foto van links naar rechts: Nol Verdaasdonk (De Natuur en Milieufederaties), Sigrid van Aken (Managing Director Nationale Postcode Loterij) en Rita Kwakkestein (De Natuur en Milieufederaties).

U een kans... Zij een kans

De Nationale Postcode Loterij is de grootste goededoelenloterij van Nederland. De helft van de opbrengst is bestemd voor meer dan 80 goede doelen.

Met deze bijdrage kunnen De Natuur- en Milieufederaties zich in de 12 provincies voor natuur, milieu en landschap inzetten. Waardoor bijvoorbeeld de Zilveren Maan, een zeldzame dagvlinder, kan blijven bestaan.

Meedoen is eenvoudig, bel 0900 300 1500 (tweemaal) of meld u aan via www.postcodeloterij.nl. Voor € 11,50 per lot speelt u al mee. Alvast hartelijk dank voor uw deelname.

De Postcode Loterij helpt!

NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

www.postcodeloterij.nl

Het werk van de Natuur en Milieufederatie Drenthe wordt mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van de Nationale Postcode Loterij en de provincie Drenthe.

provincie Drenthe

